

Birinji jahan urşunyň «gahrymany»: Frans Ferdinand

Category: Kitapcy, Taryhy şahslar

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Birinji jahan urşunyň "gahrymany": Frans Ferdinand **Taryhyň akymyny üýtgedenler**

BIRINJI JAHAN URŞUNYŇ «GAHRYMANY»: FRANS FERDINAND

Ersgersog Frans Ferdinandyň ady «ganym jahan uruşynyň, iki ýyl öň Saraýewoda gaýtadan başlan Balkan uruşynyň we öňden belli iň hapa görnüşi bilen gassaplar üçin teatra öwrülen uruşyň» birinji uçgunyna dahylly boldy.

Awstriýanyň ersgersogy Frans Ferdinanda garşy gurnalan kast edişlik «Domenica del Corriere» italýan gazetinde şeýle suratlandyrylypdy, 12.07.1914 ý. Surat: Wikipedia

Saraýewoda janyňa kast edilmegi Birinji jahan uruşynyň turmagyna sebäp bolan Awstriýanyň ersgersogy Frans Ferdinandyň luknany Wiktor Eýzenmenger ersgersogyň Awstriýada iň halanmaýan adamlaryň biri bolandygyny, emma halamakda bolşy ýaly, halamazlykda-da adamlary günäkärläp bolmajakdygyny aýdýar.

Lukman ersgersogyň Müsüre saglygyny bejertdirmek üçin giden gezeginiň jikme-jikliklerini gürrüň berýär.

Onuň ejizje adamdygyny we käbir wagtlar juda gorkak bolýandygyny aýdan lukman Nil derýasynda gämä münmekden ýüz öwrendigini aýdýar.

Ol şolar ýaly dereje ýigrenilipdir welin, eger şypa tapyp dagy ýurduna gaýdyp gelmese, Awstriýa hezil edäýjek eken.

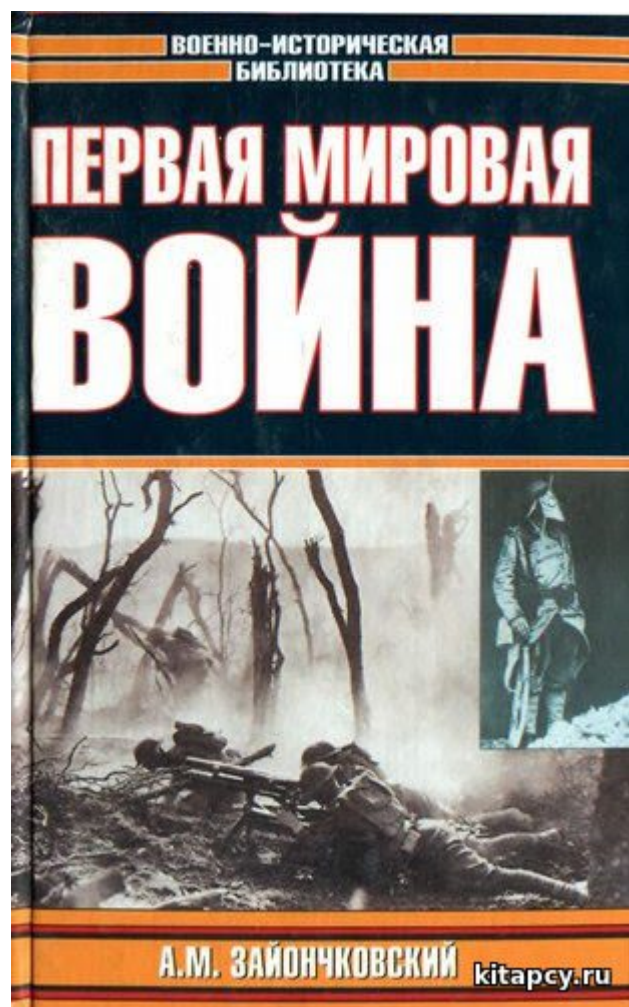

Ersgersog Frans Ferdinand / Surat: Wikipedia

Şeýle-de, lukman ersgersogyň janyňa kast edilmeginiň uruşyň iň esasy sebäpleriniň biri bolandygyny aýdýar.

Aslynda uruş haçan tursa turaýmalydy we hemme ýurtlar söweşjeň ýagdaýda durdy.

Awstro-Wengriýa imperiýasy nemesleriň täsirini Balkanlaryň üsti bilen Ýakyn Gündogara giňeltmäge taýýarlapdy. Şol sebäpli nemesler we awstriýalylar Berlin bilen Bagdadyň arasynda demirýoluny gurmaga başlapdyr. Beýleki bir tarapdan Awstriýanyň mirasdüşer şazadasy ersgersog Ferdinandyň öldürilmegi tapylgysyz bahanady. Germaniýanyň imperatory Wilgelm «ýa şu gün, ýa hiç haçan» diýip, goşunlaryny uruşa çagyrdy. Serbler ersgersogyň janyna kast etmekde aýyplandylar. Bir aýa golaý wagt geçenden soň Wena Belgrada ultimatum berdi we uruş yglan etdi. Russiýa umumy mobilizasiýa yglan etse, nemeslerem ruslara garşy uruş yglan etdi. Nemesler bir günden soň Fransiýanyň serhedini geçip, Belgiýa we Lýuksemburga ýöneldiler.

Ýazyjy, publisist Gerbert Jorj Uells Birinji jahan uruşynyň turmagyny nemesler bilen baglanyşdyrýar we Russiýanyň goşun

güýçlerini taýýarlap ýetişmäňkä ýyldyrym çaltlygynda Fransiýany dyza çökermegi meýilleşdirendiklerini aýdýar.

Nemesleriň bu meýilnamany birnäçe ýyl öň taýýarlandygyny aýdýan Uells fransuzlaryň muny aňsyran ýagdaýynda meýilnamanyň birinji gününden başlap şowsuz tamamlanjakdygyny ýazýar.

Ersgersog Frans Ferdinandyň ady «ganyň jahan uruşynyň, iki ýyl öň Saraýewoda gaýtadan başlan Balkan uruşynyň we öňden belli iň hapa görnüşi bilen gassaplar üçin teatra öwrülen uruşyň» birinji uçgunyna dahylly boldy.

Semir ATAULLAH,

Liwanly žurnalist.

Duşenbe, 11.05.2020 ý. Taryhy şahslar